
„1914. Zdarzyło się w Krakowie” książka dr Barbary Berskiej

Chcielibyśmy zaprosić Państwa w podróż do Krakowa 1914 roku – przełomowego zarówno dla miasta, jak i całej Europy. Owa podróż zaczyna się karnawalem, szczególnie hucznie obchodzonym, jak gdyby Kraków chciał pożegnać przemijającą na zawsze La Belle Époque.

Następnie możemy poznać plany dalszego rozwoju miasta, do którego progresu przyczynić się miały prowadzone z rozmachem inwestycje. Budziły one wiele emocji, dyskusji, żywo relacjonowała je prasa krakowska, komentowano je w krakowskich kawiarniach i restauracjach. Wiele z projektów władz miejskich czy Magistratu krakowskiego było oprotestowywane przez mieszkańców, towarzystwa naukowe, kulturalne. Prowadzona konsekwentnie polityka miejska rozgrywana była w cieniu wielkiej polityki, która doprowadziła Europę na skraj przepaści i wyniszczającą czteroletnią wojnę.

Wybuch wojny przyjęty został przez krakowian euforycznie, dawał bowiem nadzieję na wywalczenie wolności dla narodu. Ludność wiwatowała, a w szeregi powstających Legionów Polskich wstępowały setki ochotników. Mieszkańcy miasta nie szczędzili swego poparcia, wyrażanego ofiarnością na działalność niepodległościową. Wojna jednak niosła ze sobą także głód, drożyznę, śmierć, rannych w licznych zorganizowanych w mieście na czas działań zbrojnych szpitalach, zniszczenia czy w końcu przymusowe wysiedlenia. Szczególnie te ostatnie dotknęły ludność miasta, wszak Kraków był twierdzą. Wielu mieszkańców zmuszonych zostało do opuszczenia swych domów i czasowego osiedlenia się w nieogarniętych działaniami zbrojnymi rejonach monarchii austro-węgierskiej.

Kraków u progu Wielkiej Wojny był dużym, nowoczesnym miastem, z reprezentacyjnymi budynkami użyteczności publicznej, uregulowanymi w dużej części ulicami, ze sprawnie działającą i rozwijającą się komunikacją tramwajową i nowoczesnym oświetleniem. W wyniku przesunięcia granic miasta obszar Krakowa powiększył się w sposób znaczący, dając mu możliwości rozbudowy. Rozszerzenie obszaru administracyjnego z 5,77 km² w 1900 r. do 46,9 km² po połączeniu z Podgórzem, przy znaczącym udziale przemysłu, handlu, transportu i kapitału finansowego, pchnęło miasto do dynamicznego rozwoju.

Książka ma formę kroniki bogato ilustrowanej, głównie materiałami pochodzącymi z zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie. Następujące po sobie opisy wydarzeń, mających miejsce w 1914 roku, obrazują rozwój sytuacji politycznej i stan narastającego napięcia w stosunkach między europejskimi mocarstwami. Równocześnie pozwalają zobrazować ich wpływ na życie spokojnego dotąd miasta i jego mieszkańców. Widoczne jest to również w prezentowanej publikacji. Pełne wydarzeń towarzyskich, kulturalnych pierwsze półrocze różni się znacznie od drugiej części, w której dominują okoliczności towarzyszące wojnie a zatem ranni i polegli żołnierze, jeńcy wojenni a także ograniczenia swobody przemieszczania się, niedobory aprowizacyjne, przymusowa ewakuacja, konieczność podporządkowania się mieszkańców miasta rozkazom dowódcy twierdzy Kraków. Publikacja wpisuje się w zadania statutowe Archiwum Narodowego w Krakowie, wśród których jest popularyzacja zasobu archiwalnego, działalność naukowa i wydawnicza.

Projekt zrealizowano przy udziale finansowym Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Zapraszamy do obejrzenia kilku stronik publikacji dr Barbary Berskiej „1914. Zdarzyło się w Krakowie”.